

Незаличимите чешки следи

Непосредствено след Освобождението, България започва да се развива с бързи темпове, а това обуславя нуждата от компетентни кадри. Стоотици чешки специалисти пристигат в страната ни в тези години. За част от тях новоосвободената държава е славянска кауза и емоция, за други – авантюра или бизнес начинание. Няма област от обществения живот на България, в която да не са записани имена на чехи.

Унас идват предприемачи, занаятчии, полиграфи, пивовари, строители. Много от тях остават тук до края на живота си, полагат основите на големите културни и стопански институти и оставят богато наследство от научни изследвания и открития.

Имената на някои от чехите, оставили забележителни следи, са известни на широката общественост, други, за съжаление, са познати само на тесен кръг хора. Точно за такива не толкова известни чехи ще стане дума в този разказ.

През лятото на тази година един малък дунавски град отпразнува 125-ата годишнина от построяването на една от емблемите му – повечето ломчани знаят, че през далечната 1894 г. двама предприемчиви чехи Богомил Малотин и Вокех Хозман основават едно от първите индустриални предприятия в Лом – голямата за времето си парна пивоварна фабрика и фабрика за изкуствен лед. По данни на Димитър Попов (из „Град Лом и околията му“, 1927 г.) те продължават и развиват производството на бира, започнато през 1885 г. от техния сънародник И. Мартиниан.

Със своята предприемчивост преди повече от век чехите Малотин и Хозман успяват да наложат продукцията на парната пивоварна фабрика на пазара не само в Ломско, но и Кулско, Видинско, Белоградчишко, Раховско (Оряховско), Берковско и Фердинандско (Монтанско).

Според „История и развитие на пивоварната промишленост в България“ (авт. Величко Петров, Йордан Платиканов и Стамат Минчев), двамата чехи са взели на помощ своя роднина Мамер, който е бил пивовар-технолог в Чехия и Австрия. С него са направени и първите варки на пиво в Лом през 1894 г. Тъкмо

Мамер е изготвил и плана за строителство на фабриката. Изпълнението е поверено в ръцете на ломския майстор-строител Русин Петров. Изграждането трае около година и приключва през пролетта на 1895 г. Тогава започва и масовото производство на пиво. Отначало на работа са наети между 15 и 20 души.

Любопитно е да се отбележи, че между семействата на Малотин и Хозман има роднинска връзка – сестрата на Вокех Хозман е жена на Богомил Малотин. Вокех Хозман е имал двама сина, а Богомил Малотин – две дъщери. Тези уточнявания на данните, свързани със създателите на бирената фабрика в Лом станаха със съдействието на нашия съгражданин фотографа Богомил Проданов, който проведе няколко разговора със своя бивш съученик Йосиф Йосифов Мишковски – син на Йосиф Мишковски, счетоводител и съдружник на Малотин и Хозман.

Йосиф Мишковски-баща идва от търговското училище в Прага като счетоводител през 1907 г. До тогава тази длъжност е заемана от Илия Иванов Зайков.

Първите две десетилетия на миналия век се считат за пик в ерата на „Малотин и Хозман“.

Постепенно броят на чехите във фабриката нараства до 50 души – работници, специалисти по пивоварство и служители. Към фабриката се разкрива и ресторант, наричан „бюфета“, който съществува до 1927 г. Разширената и модернизирания тогава фабрика просъществува в този си вид до 1962–1964 г.

По данни, предоставени преди години от д-р Богомил Мишковски – по-големият син на счетоводителя Йосиф Мишковски – поради доброто си качество ломската бира бързо добива популярност и снабдява дос-

та голям район – почти цяла Западна България на юг до Дупница. Богомил Малотин е живял до 1922 г., когато умира вследствие на усложнения след простуда. Вокех Хозман завършва жизнения си път в Лом през 1936 г. В Лом най-дълго остава чехът пивовар Войтех Оплетал, който се жени за българка, но повечето чехи напускат фабриката и страната по време на стопанската криза през 1927 г.

След този период фабриката става склад за бира на едро, който се е снабдявал главно от Шумен, по-малко от Велико Търново и от фабрика „Македония“, София. Предприятието продължава да функционира като фабрика до края на Втората световна война, благодарение на допълнителното си производство – изкуствен лед.

Бирената фабрика, основана от Малотин и Хозман, е съществувала до национализацията през 1947 г., в комбинация с други фабрики като картели. По-късно, отново става бирена фабрика, а през 1962–64 година е разширена значително.

Днес чешката пивоварна традиция в гр. Лом продължава, следвайки вековната си история

Пивоварната фабрика „Ломско пиво“ произвежда различни видове бира, но не изневерява на запазената си марка „Алмус“, древното име на града. През юбилейната 2019 г. беше пусната цяла серия на нова марка. „Няма как да не си як, щом пиеш Пустиняк“, приканва новият продукт. Името на новото пиво кореспондира пряко със Северозападна България и шеговитата фраза „Не е важно да си як, важното е да си пустиняк“. То е своеобразна закачка към потребителите, любители на пенливата напитка и същевременно заявка за бъдещи нови идеи. ♦

Редакцияният екип изказва своята гореща благодарност към г-жа Пенка Пенкова, кмет на Община Лом за оказаното съдействие.

Nesmazatelné české stopy

Zdroj: Bistra Damjanova –
pracovnice Historického muzea,
město Lom, Bulharsko

Krátce po osvobození se Bulharsko začalo rozvíjet rychlým tempem, což vyžadovalo dostatek kvalifikovaných pracovníků. Během několika málo let přijely do naší země stovky českých odborníků. Není odvětví veřejného života, kam by se nezapsala česká jména.

Některá jsou všeobecně známá, jiná jsou bohužel v povědomí pouze úzkého okruhu lidí. Přesně o takových Čechách, ne tak slavných, nicméně zanechavších pozoruhodné stopy, vám budeme vyprávět v tomto krátkém příspěvku.

Letos v létě oslavil Lom, malé město na Dunaji, 125. výročí výstavby jedné ze svých emblematických staveb – většina Lomničanů ví, že v dalekém roce 1894 dva čeští podnikatelé – Bogomil Malotín a Volek Hozman založili jeden z prvních průmyslových podniků ve městě Lom, jednalo se o parní pivovar a továrnu na umělý led, v té době ojedinělou stavbu.

Podle publikace Historie a vývoj pivovarnického průmyslu v Bulharsku si oba Češi přizvali na pomoc svého příbuzného, sládku Mamera, který vařil pivo v Česku a Rakousku. Pod jeho taktovou bylo v r. 1894 uvaženo první pivo v Lomu. Byl to právě Mamer, kdo vypracoval plány pro výstavbu továrny. Realizace byla svěřena do rukou mistra stavitele Rusina Petrova z Lomu. Stavba trvala asi rok a skončila na jaře 1895. Poté začala masová výroba piva. Nejprve bylo najato 15 až 20 lidí.

Není bez zájmovosti, že mezi rodinami Malotína a Hozmana existoval příbuzenský vztah. Sestra Volka Hozmana byla manželkou Bogomila Malotína.

První dvě desetiletí minulého století můžeme považovat za vrcholné období v éře Malotína a Hozmana. Díky své výborné kvalitě získává lomské pivo popularitu a záhy je jím zásobována poměrně velká oblast – téměř celé západní Bulharsko až k městu Dupnica na jihu země.

Malotín zemřel roku 1922, Hozman dokončil svou životní pouť v roce 1936 a jeho hrob je dodnes možné navštívit na hřbitově v Lomu.

Česká pivovarská tradice ve městě na Dunaji pokračuje i dnes a následuje svou staletou historii. Pivovar Lomské pivo vaří různé druhy piv, přitom je stále věrný ochranné známce Almus, starobylému jménu města. ♦

Първата бирена бутилка на Ломската фабрика

Първите двама отляво надясно: Б. Малотин и В. Хозман

Няма нищо по-хубаво от оригиналната наливна бира

Изглед на гр. Лом от края на XIX век, в центъра на снимката – Бирената фабрика

Етикет на създателите – всяка прилика не е случайна

Празник в Бирената фабрика

Гробът на В. Хозман в гр. Лом. Снимка: Жозефина Стаменова